

effectum ex opere operato, tanquam sacramentalem, semper hic effectus supponit effectum communis gratiae sanctificantis; ergo influet illam; si vero ille effectus non fit, ut sacramentalis, non est certus et infallibilis, sed gratis asseritur. Hanc vero opinionem graviter reprehendunt recentiores Thomistæ, Soto, dist. 44, quæst. 2, art. 4; Ledesma, quæst. 20, art. 4; Victor., in Sum., n. 79, et putant, esse contra D. Thom., q. 80, art. 8, ad 6, dicentem: *Maxima devotio requiritur in ipsa sumptione hujus sacramenti, quia tunc perficitur sacramenti effectus.* Rationes etiam afferunt varias. Summa omnium est, quia hoc sacramentum confert gratiam per manducationem et potum, quatenus consistunt in usu sumentis; postea enim tantum sequitur digestio specierum, quæ non est actio humana, sed mere naturalis et physica, quæ nihil referat ad effectum sacramenti, nam solus ille contactus, qui permanet inter species et hominem, non satis est ad effectum; alioquin etiam si singamus Eucharistiam poni intra corpus hominis absque manducatione, id satis esset, ut conferret effectum; vel e contrario, dicere quis posset, effectum inchoari a primo contactu, quo in ore recipit homo Eucharistiam, vel labii illam contingit. Inferuntur præterea ex hac sententia varia incommoda. Primum, justificari hominem per hoc sacramentum, qui indigne manducavit illud, si, durante Christi præsentia, satis de peccato suo doluit. Secundum, si digne accepit, augeri gratiam continue longo aliquo tempore. Tertium, peccare hominem mortaliter non solum indigne sumendo, sed etiam indigne Christum intra se retinendo, id est, perseverando in peccato toto eo tempore, quo Christus in ipso adest, quia in toto illo ponit obicem sacramento, et Christum retinet in vase immundo; tenebitur ergo pro toto eo tempore conteri, seu tollere obicem. Quartum, quia sequitur per se utilius esse, cæteris paribus, communicare in majori specierum quantitate, ut plus durent in stomacho, ut ita Christus majorem gratiam conferat, et hinc sequuntur superstitiones illæ, inquisitorum judicio merito punite in his sacerdotibus, qui suis devotis plures formas tribuunt. Imo etiam sequitur, solum ob debiliorem vim digerendi species, fieri, ut consequatur homo majorem gratiae fructum.

2. *Auctores prædictæ opinionis non esse tam acerba reprehensione dignos ostendit.* — In hac re mihi in primis videtur, prædictam

opinionem non esse tanta reprehensione dignam, quia certum est, potuisse Christum Dominum hoc modo, et sub hac lege instituere hoc sacramentum, quia nullam involvit repugnantiam, nec indecentiam; imo speciem quamdam benignitatis et pietatis præ se fert; non constat autem, Christum non ita instituisse, nec a prædictis auctoribus probatur; imo, si aliquo apparente arguento id probari potest, ab eis prætermittitur. Illud autem est, quia promissio gratiae solum videtur facta hujus sacramenti manducationi, juxta illud: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo.* Hoc autem non multum suadet, nam gratia ibi promittitur manducanti et bibenti, non ratione manducationis, sed ratione cibi manducati; nam manducatio ipsa non est ratio agendi, sed conditio per modum applicationis; applicatio autem non tantum solet esse utilis ad effectum, quamdiu est in fieri, sed etiam ratione sui termini, quamdiu ille durat; recte ergo posset illa promissio sic declarari, ut sub manducatione, terminus ejus seu cibus, ut manducatus, quatenus sic durat, comprehendatur. Et eodem modo possumus D. Thom. interpretari; præterquam quod illo loco obiter tantum loquitur, et ita affirmat unum, quod certum est, et aliud, quod est incertum, non negat. Ratio autem Soti non cogit, sed potius videtur petere principium. Assumit enim, hoc sacramentum conferre gratiam in sola manducatione, aut in libero usu sumentis, quod est contradictorium ejus quod contraria sententia affirmit, scilicet, non tantum in manducatione, prout dicit motum, sed in termino ejus, gratiam dare. Nec refert, quod eo tempore jam ex parte hominis, non sit actio corporalis libera circa sacramentum, sed physica, et naturalis digestio, quia tunc non datur gratia propter actionem ipsius hominis, sed propter sacramentum et præsentiam ejus, non qualemcumque, sed ut terminantem manducationem, et constituentem Christum in ratione cibi manducati, ut explicatum est, juxta vim promissionis, et ideo non est similis ratio de quolibet contactu antecedente manducationem, nec de alia præsentia, quæ miraculose fieri posset intra corpus sine manducatione. Alia vero incommoda, quæ inferuntur, vel incommoda non sunt, vel non inferuntur, si res ipsa, prout debet, explicetur; de quo statim dicemus.

3. *Non augeri gratiam in sumente Eucha-*

rismam, quamdiu ipsa durat in corpore, si dispositio illius non perficiatur. — Dico secundo: si eo tempore, quo Christi præsentia durat, prius quam transmutentur sacramentales species, dispositio hominis non perficiatur, nullum gratiae augmentum ei conferatur. Hæc conclusio sequitur a fortiori ex dictis in præcedentibus sectionibus, nam si in ipsismet sumptionibus partialibus non augetur gratia, non aucta dispositione sumentis, multo minus augebitur per solam durationem præsentiae sacramentalis, quia certius est, gratiam conferri in manducatione, quam postea. Secundo, quia si præsentia Christi manducati potest interdum conferre ad effectum gratiae, solum est, quatenus cum ipso motu manducationis completum unum integrum usum sacramenti, tanquam intrinsecus terminus ejus; sed per unum usum, seu per unam communionem, unus tantum effectus datur, qui simul totus fit, si ex parte subjecti sit eadem dispositio, ut supra ostensum est: ergo. Tertio, hoc probant duo inconvenientia supra illata, scilicet, secundum et ultimum; nam, revera, ostendunt institutionem, eo sensu explicatam, non fore ita convenientem; cur enim homini, qui post actualem communionem statim distrahitur, vel dormit, esset gratia continua augenda, quamdiu Christi præsentia durat? præsertim, cum haec duratio præsentiae posset esse major tantum casu, vel propter accidentales causas, ut supra dicebamus.

4. *Probabile est augeri gratiam sacramentalem quamdiu Christus durat in corpore sumentis, si ille magis ac magis se disponat.* — Dico tertio: si eo tempore, quo Christus est realiter præsens intra hominem, ipse homo sese magis ac magis disponat, valde probabile est augeri in illo sacramentalem gratiae effectum. Hoc sensu videntur locuti Major, et Gabr., et Cajetan. Et suadetur satis conjecturis adductis inter referendum primam opinionem, et circa primam conclusionem in defensionem ejus. Et urgeri potest amplius illa ratio, quod promissio gratiae præcipue sit facta huic sacramento propter Christum manducatum, juxta illud: *Qui manducat me, vivet propter me;* et illud: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.* Ubi August., tract. 26, inquit: *Manducare Christum est, illum manentem in se habere;* et potest fieri etiam conjectura ex manducatione materiali; quando enim illa dicitur necessaria ad vitam, non præcipue tribuitur ipsi manducationi, ut significat actualem mo-

tum, sed præcipue ratione termini; ergo hoc etiam sensu recte intelligitur promissio facta huic sacramento, ita ut, cum dicatur: *Qui manducat hunc panem, vivet,* non intelligatur dictum solum ratione motus manducationis, sed etiam ratione ipsius panis manducati, quatenus in manducante manet; ergo toto illo tempore est hic panis efficax gratiae, si insumente inveniat dispositionem. Praeterea, videtur hic modus institutionis aptissimus ad excitandos homines ad devotionem, et reverentiam exhibendam huic sacramento, saltem eo tempore, quo in ipsis permanet; nam hoc majori cura et diligentia præstabunt, si spem habeant majoris fructus; imo videtur tempus illud magis accommodatum, ut homo interius se totum colligat, et ad fructum ex hoc cibo hauriendum disponat; nam illo brevi tempore, quo est occupatus circa sumptionem exteriorem, non potest circa interiores actus tam attente versari. Est etiam ex parte ipsius sacramenti hic modus institutionis valde conveniens, tum, ut majorem habeat efficaciam, tum etiam, ut intelligamus, totam efficaciam tribuendam esse ipsi sacramento; nam manducatio solum est applicatio cause, et ideo, si, dum applicatur, operatur, etiam applicatum manens, potens esse debet ad operandum, quantum est de se, si subjectum sit dispositum.

5. *Ad fundamentum secundæ opinionis responsio.* — Denique contra hanc sententiam sic expositam nihil urgent objections contrarie opinionis, nam ad D. Thom. et rationem, responsum jam est; ad incommoda vero facile dicitur, primum, non solum non esse inconveniens, sed etiam maxime dignum Christi benignitate et efficacia in redimento et salvando homine; nam, si ad hunc finem venit in hominem per hoc sacramentum, ut illum sibi uniat, et in itinere veniens, ut sic dicam, non invenit illum dispositum, antequam vero discedat, homo se convertit ac disponit, cur non operabitur in illo effectum, propter quem ad eum sacramentaliter venit? Est etiam hoc valde accommodatum humanæ fragilitati, et ad spem ejus erigendam aptissimum, ut per se manifestum est. Secundum etiam prædicto modo intellectum non est inconveniens, sed potius convenientissimum; nam si toto illo tempore continue augeatur dispositionis perfectio, et consequenter gratia ex opere operantis, quod inconveniens esse potest, ut etiam augeatur ex opere operato? Item, cum homo hunc panem comedat, ut ex illo spiri-

tualiter nutriatur, si toto illo tempore circa panem illum vitaliter operatur, ut ex illo fructum capiat, quid mirum, quod talis nutritio continue toto illo tempore fiat? Ad tertium concedo, per se loquendo, esse in homine illam obligationem; neque in hoc ostenditur ulla ratio absurdii vel inconvenientis; nam, si statim post communionem, quando homo est certus adhuc in se Christum habere, mortaliter peccet, sine dubio gravem injuriam Christo facit, et speciale malitiam inde contrahit; ergo, qui in illo etiam tempore perseverat in peccato mortali, per se loquendo, in hoc specialiter peccat. Hoc autem peccatum non est distinctum ab ipsa indigna sumptione, sed est idem factum gravius ex hac circumstantia; dico autem, per se, quia ob inadvertentiam facile potest homo excusari ab hac malitia, præsertim, cum sit valde incertum tempus pro quo durat sacramentalis Christi præsentia. Adde etiam, hanc opinionem non esse certam, et ideo propter ignorantiam, vel contrariam opinionem probabilem, intervenire posse prædictam excusationem. Ad quartum, negatur simpliciter sequela: nam juxta nostram sententiam effectus non augetur præcise propter diuturniorem præsentiam, sed propter meliorem dispositionem recipientis. Unde, si tota illa dispositio in uno instante haberetur, simul totus obtineretur effectus; quod ergo ibi sit successio, et duratio, est per accidens ex defectu dispositionis, et ideo non sequitur ex hac sententia, superstitione, et introducendo ritus ab Ecclesiæ consuetudine alienos, curandum esse, ut præsentia Christi in homine magis duret, sed potius sequitur, magnam diligentiam esse adhibendam, ut homo perfectius se disponat; reliqua etiam per accidens sunt, ut constat etiam ex dictis de successiva sumptione, continua, vel discreta.

SECTIO VIII.

Utrum hoc sacramentum habeat effectum gratiae post transactam sumptionem et præsentiam Christi, scilicet recedente fictione.

4. *Quorundam opinio.* — Certum est, si tempore sumptionis homo recepit totum gratiae effectum, quem per hoc sacramentum accipere potest, nihil superesse quod postea fiat, loquendo de effectu gratiae habitualis, prout nunc loquimur. Unde in hoc eadem est ratio hujus sacramenti, et ceterorum; nam per se loquendo omnia causant gratiam, quando ap-

plicantur ad usum, non vero postea, nisi forte per accidens, si contingat, prius effectum impediti propter obicem, postea vero fieri remoto obice. Solum igitur in hoc sensu potest præsens quæstio tractari, an in eo, qui facte Eucharistiam accepit, postea recedente fictione incipiat habere effectum, etiam si manducatio, et præsentia sacramentalis Christi omnino transacta jam sint. Quam quæstiōnem superius attigimus disput. 8, sect. 3. Unde hic pauca addenda occurunt. Quidam ergo sentiunt, Eucharistiam habere effectum, recedente fictione, quod in particulari, et in specie de hoc sacramento pauci affirmant, sed solum hi, qui generaliter hoc tribuant omnibus sacramentis, ut Petrus Soto, lect. 4 de Baptism., et lect. ultim. de Satisfact., et alii, quos prædicto loco citavi. Unde potest argumentum sumi; nam, si cætera sacramenta hoc habent, cur non etiam hoc, quod sicut est ceteris dignius, ita debet esse efficacius? Alter Cajet. hic, art. 4, quæst. 79, sub distinctione videtur respondere; hoc enim sacramentum per se dat augmentum gratiae, per accidens autem contingit, ut interdum det etiam primam gratiam. Quantum ad augmentum igitur ait, hoc sacramentum habere effectum, recedente fictione, seu impedimento, quodcumque illud sit; nam juxta suam opinionem, si quis tempore actualis manducationis distractus est, et sine actuali dispositione, non recipit augmentum; si tamen postea se disponat, consequetur (inquit) illud augmentum; quod non aliter probat, nisi quia, licet prius non receperit in actu illud augmentum, recipit, inquit, habitualiter, seu clarius, recipit jus, ut postea, remoto obice, detur. At vero quantum ad primam gratiam, sentit, non dari postea, remoto obice, si ille duravit toto tempore sumptionis, comprehendendo totam durationem præsentie Christi, quia si quis, inquit, tempore sumptionis, non resuscitatur ad vitam, non appetat, quare deinceps ex virtute hujus sacramenti resuscitabitur. Sed haec ratio non est magni momenti, quia facile potest redi ratio, quia prius non fuit dispositus, et postea se dispositus, sicut ipse necessario esset responsurus in priori membro, si eadem interrogatio ab eo fieret. Unde nulla etiam videtur sufficiens redi ratio differentiatione inter illa duo membra; nam, licet verum sit, hoc sacramentum per se conferre augmentum gratiae, per accidens autem primam gratiam, cur tamen, sicut recedente fictione habet effectum augmenti eodem modo, scili-

cet, per se, non habebit etiam effectum pri-
mæ gratiæ eodem modo, scilicet, per accidens,
cum uterque modus sit ex opere operato, et
ratione sacramenti suscepti possit comparari
jus ad unum, sicut ad aliud. Denique alia sa-
cramenta vivorum, que habent effectum re-
cedente fictione, ut confirmatio, et extrema
unctio, sicut dant augmentum gratiæ rece-
dente fictione, ita et primam gratiam, servata
proportione, quamvis per accidens illam con-
ferant; imo revera solum primam gratiam
conferunt recedente fictione, quia respectu
solius augmenti nunquam ponitur fictio, ut in
superioribus dictum est; ergo in præsente,
vel utraque gratia datur, recedente fictione,
vel neutra, quod sine dubio verius est.
2. *Eucharistiam non conferre suum effec-
tum recedente fictione, si præsentia Christi de-
sisti in sumente.* — Dicendum est ergo, hoc
sacramentum non habere effectum, recedente
fictione, si jam omnino desisti sumptio, et præ-
sentia Christi in sumente; quod tenet D. Thom. in 4, dist. 4, q. 3, art. 3, quæstiunc. 3,
ad 3; et ibi Durand., quæst. 4; Major, quæst.
2; Bonav., art. 2, quæst. 3, ad penult., et
dist. 4, 2 part., art. 4, quæst. ad ult.; et ibi
Palud., quæst. 4; Alens., 4 part., quæst. 10,
membr. 7, art. 3, § 11, membr. 8, art. 3, §
1; Soto, dist. 6, quest. 4, art. 8, dist. 11,
quest. 2, art. 4; Medina, Cod. de Pœnit.,
tract. 2, 46 de Pœnit. extra gratiam impleta;
Sylvest., verb. Baptism. 4, n. 12; Cano, relect.
de Pœnitent., part. 4; Cordub., lib. 4, quæst.
Theolog., quæst. 2. Fundamentum potest in
hunc modum explicari, quia, si auctoritatem
spectemus, nulla est, unde aliud colligi pos-
sit; nullus enim Sanctorum hoc docuit; imo
Paulus de indigne communicante dixit, judi-
cium sibi manducare et bibere; nunquam au-
tem dixit talem communionem postea esse
posse illi utilem. Si autem conjecturis uten-
dum est, non est consideranda solum excellen-
tia et perfectio sacramenti, sed etiam reverentia illi debita, et necessitas aliqua hujus-
modi efficacie, recedente fictione; in cæteris
enim sacramentis oritur haec necessitas ex eo,
quod vel iterari non possunt, aut simpliciter,
aut pro aliquo statu, vel quia sunt ad salutem
media necessaria; hoc autem sacramentum et
frequentissime iterari potest, et effectus ejus
non est simpliciter ad salutem necessarius;
ergo nulla est necessitas, ob quam habeat ef-
fectum, recedente fictione; magis autem speci-
tat ad reverentiam tanti sacramenti, ut ho-
mines intelligent, si facti, aut non satis

dispositi ad illud accedant, non solum fructu,
sed etiam spe fructus ex tali communione pri-
vari. Et confirmatur specialiter contra Cajet.,
nam si is, qui privatur augmento gratiæ
propter actualem distractionem, postea illud
recipit, quando advertit, et se disponit, ergo
similiter, qui accessit cum remissa disposi-
tione, si, post omnino transactam sumptionem,
intensiorem actum habeat, recipiet etiam in-
tensiorem effectum sacramenti ob præceden-
tem communionem; quod dicere ridiculum
est; sic enim posset in infinitum procedi, et
quotidie recipere possemus gratiam ex opere
operato propter omnes communiones in vita
factas, si unum actum devotionis eliceremus
omnibus superioribus intensiorem. Sequela
autem patet a paritate rationis, seu potius a
fortiori, quia sicut prior posuit obicem totius
effectus per parentiam totius dispositionis, ita
posterior posuit obicem intenso effectui prop-
ter parentiam intensæ dispositionis; ergo
quando illam adjunxerit, suppletur illi quic-
quid de perfectione effectus ei defuit; quod enim
aliquem effectum receperit per remis-
sam dispositionem, non propterea fit pejoris
conditionis, ut non possit id, in quo defecit,
resarcire. Et confirmatur, nam, supposita
opinione Cajetani, si is, qui nullam disposi-
tionem habuit, postea per intensem actum se
disponat, recipiet effectum intensæ disposi-
tioni proportionatum; ergo multo magis, qui
remissam dispositionem habuit, si postea in-
tensionem addat, recipiet quicquid effectus
sibi defuit; sicut ergo hoc falsum est, ita et
primum. Posset quidem responderi juxta pro-
babilem opinionem supra tractatam de bap-
tismo, disput. 28, sect. 4, quandcumque da-
tur gratia, recedente fictione, dari minimam
gratiæ, et non juxta perfectionem disposi-
tioni, per quam fictio tollitur, et ideo,
quando nihil gratiæ datum est ex defectu
dispositionis, aliquid postea recuperari, ha-
bita dispositione; quando vero aliqua gratia
in principio comparata est, nihil esse, quod
postea redeat per ablationem fictionis seu obi-
cis. Sed, licet illa opinio sit valde probabilis,
supponendo (quod verum est), solam parentiam
actualis devotionis non esse obicem, sed
peccatum aliquod non detestatum, tamen
supponendo (ut Cajetanus supponit), solam parentiam
actualis dispositionis impedire gratiæ
sacramenti, et hanc restitu habita tali
dispositione, idem consequenter dicendum es-
set de intensione dispositionis, quod de tota
dispositione, cum debita proportione. Verius

ergo est, nunquam augmentum gratiae dari per hoc sacramentum, seu ratione illius, postquam omnino esse desiit, seu transactum est; idemque est dicendum de prima gratia, non solum, quia per accidens datur per hoc sacramentum, sed etiam propter alias rationes supra adductas.

3. Sed contra, nam gratia semel habita per hoc sacramentum, et postea per peccatum perdita, per poenitentiam reparatur; ergo etiam gratia, per peccatum impedita in susceptione hujus sacramenti, per poenitentiam restituitur. Respondetur, negando consequentiam, quia gratia, semel habita, re ipsa jam fuit applicata propter merita Christi, et ideo est de se perpetua, et dat jus ad gloriam cum effectu obtinendam, si homo in gratia decesserit, ut latius dicturi sumus in materia de Poenitentia; at vero quando gratia fuit a principio impedita, nunquam homo acquisivit dominium ejus, nec jus ad perpetuitatem ejus, et gloriae illi correspondentis, si in gratia decesserit, quia merita Christi non fuerunt ei re ipsa applicata. Quocirca longe alia est ratio reviviscentiae meritorum, quae fundatur in lege, et promissione, sub qua meremur de condigno apud Deum, alia vero efficaciam sacramenti recedente fictione, quae colligenda est ex propria natura et institutione sacramenti, quod in hoc sacramento fieri nullo modo potest. Neque certe est verisimile, perditum sacerdotem, qui quotidie indigne communicat, per unum actum poenitentiae in fine vitae, consequi omnem gratiam quam ex opere operato obtinuisse, si digne communisset.

SECTIO IX.

Utrum Eucharistia det aliquem effectum gratiae actualis, et quando illum conferat.

4. Quæ hactenus diximus, ad habitualem gratiam, et virtutes ac dona, quæ illam consequuntur, pertinent; reliquum est, ut de gratia actuali pauca dicamus, de qua specialis est ratio difficultatis, quia hæc gratia consistit in actibus nostris, qui ex nostra libertate pendunt; ergo non potest infallibiliter dari per hoc sacramentum. Item, quia aliqui experiemur in nobis gratiam illam, quod tamen non ita est. Denique quia nullibi facta est huic sacramento, magis quam cæteris, hujus gratiae promissio.

2. *Eucharistia de se est efficax ad excitandam devotionem et fervorem.* — Nihilomi-

nus dico primo, hoc sacramentum de se efficax esse ad excitandam animi devotionem et charitatis fervorem, cum speciali spiritus suavitate ac dulcedine. Et hæc est gratia quedam actualis, quam confert hoc sacramentum; quæ est sententia D. Thom. hic, art. 4, ad 2, et communis Scholasticorum. Et potest ex Scriptura et Patribus ita colligi; nam, Joan. 6, de hoc sacramento dicitur: *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus;* unde colligit Concil. Florent., hunc cibum spiritualliter conferre eos effectus, quos corporalis cibus confert materialiter, quorum unus est, oblectare viventem, et vires confortare; et Clemens V, cum Concilio Viennensi, de Reliquiis et venerat. Sanctor.: In hoc (inquit) sacramento habetur omne delectamentum, et omnis saporis suavitatis, ipsaque dulcedo Domini degustatur. Sic etiam Ambros., serm. 15 in Psal. 118, dicit, hoc sacramentum inebriare affectus fidelium, ut curam sœculi hujus, metum mortis sollicitudinemque depontant; et ad hoc probandum nonnulla ex Scripturis congerit, lib. de Myster., capit. 8; et plura Cyprian., epist. 63, et serm. de Cœna Domini; et Ecclesia accommodat illud Gen. 49: *Pinguis est panis ejus, et præbebit delicias Regibus.* Unde etiam est illa locutio Tertull.: *Caro corpore et sanguine Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur,* lib. de Resurrection. carnis, cap. 8. Denique accommodari solent verba illa Psalm. 79: *Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tux, et infirmata est, tu vero perfecisti eam, animalia tua habitabunt in ea; parasti in dulcedine tua pauperi, Deus;* hæc enim, et multa alia similia, quæ de manna scripta sunt, recte huic sacramento attribuuntur, cum constet, manna fuisse unam ex potissimum figuris hujus sacramenti. Ex his ergo satis probabiliter, et sensui Ecclesiæ conformiter, intelligimus, Christum ex vi institutionis promisisse hunc effectum huic sacramento; hic autem effectus requirit actualem gratiam, quia spiritualis dulcedo non est sine animæ attitione, et affectione actuali. Est autem hic effectus maxime conveniens fini hujus sacramenti, quod ordinatum est ad nutriendam et fovendam divinam amicitiam, quod potissimum fit ferventioribus actibus amoris ac devotionis. Tandem, ut Tridentinum dixit, *Christus in hoc sacramento divitias amoris sui erga homines veluti effudit;* ergo etiam debet in eo existens, eosdem homines ad sui amorem vicissim et peculiari modo excitare.

3. *Eucharistia confert etiam actuale auxilium ad peccata vitanda.* — Dico secundo: sacramentum hoc confert etiam ex opere operato actuale Dei auxilium, et favorem ad peccata vitanda, et tentationes superandas. Ita sentit D. Th. hic, art. 3, ad 1, et art. 4, citans Innocent., lib. 4 de hoc myst., c. 14; et significat Conc. Trid., sess. 43, c. 2, dicens, hoc sacramentum esse institutum, ut antidotum, quo a mortalibus peccatis præservemur, et a venialibus liberemur; et colligit potest ex verbis illis Joan. 6: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis;* adjuncta expositione Cyrilli supra tractata, declarantis haec verba de vita spiritualis conservatione, ad quam sacramentum hoc est medium adeo utile, ut possit dici moraliter necessarium; quam indicavit etiam Cyprian. in exposit. orationis Dom., dicens: *Ut manifestum est, eos vivere, qui corpus ejus attingunt, et Eucharistiam iure communicationis accipiunt, ita contra timendum est et orandum, ne dum quis abstenus separatur a Christi corpore, procul remaneat a salute, communante ipso, et dicente, Nisi ederitis carnem Filii hominis, et biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis.* Sentit igitur, hoc sacramentum esse adeo efficax ad vitam gratiam conservandam, ut, qui ab illo abstinent, in magno periculo illam amittendi versentur. Propter quod fortasse dixit idem Cypr., epist. 54, non esse idoneum ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium, quia mens deficit, quam recepta Eucharistia non erigit et accedit. Unde ad hoc propositum accommodari solet illud Psal. 21: *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.* Unde Bernard., serm. de Cœna Dom.: *Hoc sacramentum (inquit) minuit sensum in minimis, et in gravioribus tollit omnino consensum;* et plura similia legi possunt in Chrysost., hom. 51 in Matth., 43 in Joan., et 24 in 4 ad Cor. 11; et in Cyrillo, lib. 3 in Joan., cap. 37, et aliis, quos disputatione seq., sect. 3, referam; et supra etiam agentes de necessitate hujus sacramenti, nonnulla adduximus. Quod autem hic effectus non fiat, nisi per auxilia actualia, constat, quia quodammodo pertinet ad donum perseverantie; est enim quedam inchoatio vel participatio ejus; certum est autem ex materia de gratia, donum perseverantiae dari per auxilia actualia; per eadem ergo fit hic effectus. Sub auxiliis autem actualibus comprehendimus omnem rationem divinæ provi-

dentiae, qua ita gubernat, et protegit hominem ut vel illum a temptationibus liberet, vel ad eas superandas vires præbeat, sive hoc faciat per illuminationes intellectus, sive per varios voluntatis motus, sive removendo exteriores occasiones peccandi, sive aliis modis. 4. *Ad rationes dubitandi responsio.* — Ut autem rationibus dubitandi satisfaciamus, advertendum est primo, haec auxilia actualia, quedam esse omnino præventia liberum consensum, de quibus non procedit difficultas tacta, quia etiam si requirant hi actus consensum vitalem nostrarum potentiarum, nihilominus potest tota illa motio, quæ speciali modo fit a Deo, tribui sacramento, quod ratione illius datur, sive sacramentum ad tem-tem effectum physice concurrat, sive tantum moraliter, de quo satis est in superioribus dictum. Hinc vero fit, ut etiam consensus liber, qui postea a voluntate sequitur, sicut est effectus gratiae Dei, ita etiam sit effectus hujus sacramenti, non quidem solius, sed concurrente simul libertate voluntatis, excitate tamen et adjutæ per auxilium datum ratione ipsius sacramenti. Nec refert, quod effectus hic non sit infallibilis absolute, quia ad effectum sacramenti satis est, quod ex parte illius sit infallibilis, si ex parte recipientis dispositio vel conditio necessaria adhibeatur. Sicut autem ad effectum habituallis gratiae necessaria dispositio est, ut non ponatur obex, ita ad hunc effectum gratiae actualis, necessaria dispositio erit, ut liberum arbitrium non resistat, sed gratiae cooperetur. Dices: hoc, ad summum, est verum de gratia cooperante ad actualem consensum liberum, non vero de excitante, nam hæc, ut dixi, non pendet ex consensu libertatis, sed antecedit illum; si ergo hæc gratia est effectus sacramentalis, erit infallibilis; hoc autem non ita esse videtur, ut experientia ostendit. Circa hoc est secundo advertendum, cum hic effectus gratiae actualis excitantis non sit propter se, sed propter aliud, scilicet, propter actus supernaturales liberos, et humanos, non semper dari statim, quando recipitur sacramentum, sed tempore opportuno, quia tunc est utilis vel moraliter necessarius, vel ad vitandum peccatum, vel ad fervorem charitatis; et ideo, si infallibilitas illa referatur ad tempus sumptionis sacramenti, non est necesse, ut omnis effectus sacramentalis sit infallibilis pro eo tempore, etiam si ex parte hominis nullus sit obex, ut constat ex doctrina generali supra data de sacramentis; si autem in-

fallibilitas referatur ad tempus opportunum, sic effectus est infallibilis, quia pro eo tempore est promissus; oportet autem, ut homo digne receperit Eucharistiam (quia, ut dixi, in hoc sacramento non reviviscit effectus, si cum obice susceptum fuit), et quod postea homo prædicto tempore opportuno non se reddat indignum hujus effectus per aliquid peccatum, aut aliam causam impedientem talem motionem Dei. Unde fit, nullum argumentum posse ex experientia sumi ad judicandum, an hic effectus sit infallibilis, necne, tum quia non potest homini satis constare, an digne suscepit sacramentum; tum etiam quia nescit, an postea ponat obicem, vel impedimentum aliquod; ignorat etiam, quando sit illud tempus commodum et opportunum. Deinde non raro hoc auxilium gratiae consistit in aliquo effectu divinæ providentiae, quem homo saepe non advertit, saepe etiam comprehendere non potest. Ac denique quando hoc auxilium consistit in actu vitali ipsius hominis, quamvis possit illum in se experiri, non tamen potest satis dijudicare, qualis sit ille actus, neque unde veniat, aut quo vadat, et ideo multo minus experiri potest, an, quando sentit in se talem motionem, illa sit effectus hujus sacramenti, necne; quando vero illam motionem in se non sentit, an id proveniat ex impedimento aliquo, vel quia tunc non est illi expediens. Et ideo non est, cur conscientiae timoratae, et qui moralem diligentiam adhibent, ut digne accedant ad hoc sacramentum, contristentur, aut nimium timeant, si fortasse, dum communicant, nec fervorem illum charitatis, nec dulcedinem ac suavitatem illam sentiant, quam dicimus esse effectum hujus sacramenti, quia, quamvis digne communicent, possunt non recipere hunc fructum, vel quia fortasse tunc illis non expedit, præsertim quatenus interdum redundat in inferiorem appetitum, vel quia etiam sine peccato gravi potest hic effectus impediens, quia homo negligenter accedit, aut quia naturaliter distractus est.

SECTIO X.

Utrum Eucharistia remittat venialia peccata et temporales poenias, eam digne sumentibus.

1. *Peccata venialia remittuntur ex opere operato per Eucharistiam.* — De peccatis venialibus vera est sententia D. Thom., quam supra in commentariis explicavimus, ex opere operato remitti per hoc sacramentum, quam

etiam docuit Magister in 4, dist. 42, et ibi D. Thom., art. 2, quæstiunc. 4; Bonav., 2 part., art. 5, quæst. 2, et reliqui Theologi; et Innoc., lib. 4 de hoc myster., cap. 44; et optime Concil. Coloniense, et Catechis. Pii V, dum tractant de hoc sacramento; et sumitur etiam ex Patribus; Ambros., lib. 4 de Sacram., cap. 6; et Augustin., cap. Utrum sub figura; et Greg., in cap. Quid sit sanguis, de Consec., dist. 2; Bern., dicto serm. de Cœn. Dom., cuius verba sectione præced. citavi, cum Chrysost. et Cyrill.; et alios referam disputatione seq., sect. 4; et favet Concil. Trident., sess. 13, cap. 4, dum aliter loquitur de hoc sacramento, respectu venialium peccatorum, et mortalium; dicit enim, liberare nos a venialibus, præservare autem a mortalibus; sentit igitur, a venialibus non solum præservare, sed etiam ab eis jam commissis nos liberare, quod facere non potest, nisi remittendo illa. Ratio a priori petenda est ex institutione, quam omnia adducta probant; quam vero congrua hæc institutio, quamque consentanea perfectioni ac fini hujus sacramenti, et per se satis notum est, et optime a D. Thom. in art. explicatur.

2. *Dubium de dispositione requisita ad hunc effectum.* — *Solutio.* — Sed quæres, quænam dispositio necessaria est ex parte sumentis, ut Eucharistia conferat hunc effectum. Respondetur imprimis, non esse necessariam talem ac tantam dispositionem actualem, quæ per se sufficeret ad veniale peccatum tollendum per formalem repugnantiam, aut condignam satisfactionem, qualis esset fervens actus charitatis, aut formalis detestatio talis peccati propter Deum. Nam si tam perfecta dispositio esset necessaria, per illam esset ablatum peccatum veniale; et ideo sacramentum nunquam hunc effectum conferret ex opere operato, nisi forte mediate et remote, quatenus auxilium ad talem actum datur per sacramentum, et tunc jam ille actus non esset dispositio ad sacramentum, sed potius effectus ejus, et adhuc ille modus non est sufficiens, ut dixi circa litteram D. Thom. ex mente ejus; sic enim illa remissio quasi per accidens tantum esset ab hoc sacramento, cum tamen finis et perfectio ejus per se et directe requirat hujusmodi effectum. Adde sacramentum hoc tollere peccatum mortale sine actuali dispositione, quæ per se sola sufficiat ad expellendum illud; multo ergo magis poterit venialia peccata ita tollere, cum magis per se sit ad illa remittenda institutum, eo

vel maxime quod hic effectus communis est aliis sacramentis, ut in superioribus tactum est, et latius dicetur in materia de Pœnitentia; ergo perfectius et proprius convenit huic sacramento, cuius est debiles confortare, et languores sanare, ut D. Thom. ait, opusc. 59, cap. 5. Ad hunc ergo effectum duo tantum videntur necessaria ex parte sumentis, unum, ut sit in statu gratiæ, et propter dignam sumptionem sacramenti, et quia non potest veniale peccatum sine mortali remitti; aliud est, ut non inveniat actualem affectum talis peccati, ut supra dictum est; præter hæc autem nihil aliud est necessarium; sed infundendo suam gratiam sacramentalem, simul Eucharistia delet venialia, et hoc est propriæ illa tollere ex opere operato, et sic distinguitur hic effectus a præcedente, alias confunduntur.

3. *Non dimittitur pœna temporalis ex opere operato per Eucharistiam.* — Unde ulterius de remissione temporalis poenæ concluditur, non dari per Eucharistiam ex opere operato, ut ex mente Thom. supra explicuimus, et ex differentia, quam ponit inter remissionem culpæ venialis, et poenæ temporalis; nam illa simpliciter tollitur per hoc sacramentum; hæc vero non, sed juxta valorem actus ipsius hominis. Et propterea neque Scriptura, neque Concilia, aut Patres, hujus effectus meminerunt, quod satis est, ut sine fundamento non asseratur, præsertim, cum neque ex augmento gratiæ colligi possit, ut per se constat, neque ex fine hujus sacramenti, quia reatus poenæ non includit malitiam moralem impedientem fervorem charitatis. Adde, Eucharistiam, quatenus sacrificium est, per se ordinatam esse ad remissionem poenæ temporalis, et ideo necesse non fuisse, ut sub ratione etiam sacramenti ad eumdem effectum ordinaretur.

4. Atque hinc tandem concluditur, Eucharistiam, ut sacramentum est, (nam de sacrificio postea dicemus) non habere effectum aliquem ex opere operato, nisi in solis sumentibus; nam, si aliquem habere posset, maxime effectum remissionis poenæ temporalis; sed hunc non habet, etiam in ipsis sumentibus; multo ergo minus poterit eundem habere in aliis; ergo neque ullum alium. Major et ultima consequentia patent, tum ex generali doctrina supra data de sacramentis; tum etiam inductione, quia constat gratiam sanctificantem, et omnia dona, quæ ad illam pertinent, et remissionem culpæ, non posse aliis donari.

etiam quando comparantur ex merito operantis, nedum quando ex opere operato, quia semper dantur ad propriam sanctificationem, vel operantis, vel recipientis sacramentum, et ita promissio gratiæ, semper respicit solum recipientem, juxta illud: *Qui manducat me, vivet propter me;* et: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum;* et: *In me manet, et ego in eo.* Effectus autem non excedit promissionem. Unde etiam ipsum sacramentum in usu et applicatione sua solum significat sanctificationem ipsius sumentis, maxime in hoc sacramento, quod datur per modum cibi, qui solum manducanti prodest. Adde, etiam si hoc sacramentum remitteret pœnam temporalem sumenti, nihilominus, ut sacramentum est, non posset ea voluntas suspicentis effectum illum alteri communicare, quia omnis effectus, quicumque ille sit, datur suspicenti, ut proprium ejus beneficium ac privilegium; et ita fit in baptismo, pœnitentia, et aliis sacramentis; nec contrarium docuit D. Thom. in 4, dist. 45, quæst. 2, art. 3, quæstiunc. 4, ad 3, nam ibi non agit de ratione sacramenti, sed sacrificii; hic autem apertius distinguens, et loquens de hoc sacramento, ut sacramentum est, negat habere effectum in alio, præterquam in sumente; idem docet super cap. 6 Joan., lect. 6.

5. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: interdum fideles non solum pii, sed etiam docti, pro aliis communicant, et pro animabus purgatorii, quibus talis communio, si ad remissionem poenæ prodesse non potest, nullum fructum afferre valet. Unde impetrans esset, et superstitionis talis relatio, vel oblatio communionis pro anima purgatorii. Respondetur: ideo dixi ex opere operato, nam aliis modis actus communicandi, pro aliis oblatis, illis prodesse potest; est enim actus religionis, unde ex opere operantis de se est satisfactorius coram Deo, et ita potest pro alio offerri quoad satisfactionem ex opere operantis, et illi prodesse per modum suffragii. Deinde est etiam actus meritorius, et ita etiam potest aliis prodesse per modum meriti de congruo, vel per modum impetrationis. In quo censetur hoc sacramentum habere specialem efficaciam, vel quia, cum excitet ad fervorem charitatis, ex hac parte habere potest ille actus majorem congruitatem ad meritum, et impetrationem; vel quia propter realem Christi præsentiam et conjunctionem, familiarius et ferventius solet tunc ad illum et per illum oratio fundi, ut D. Thom. citato loco notavit.